

KÓSA GÁBOR

HEGYEKRŐL SZÓLÓ LEÍRÁSOK A TAIPING GUANGJI 397. FEJEZETÉBEN

A *Taiping guangji* 太平廣記 a Taiping-korszakban (976–983) összeállított két hatalmas gyűjtemény egyike. A *Taiping yulan*hoz 太平御覽 képest,¹ amely az állam szempontjából legfontosabbnak ítélt tudás tárháza, a *Taiping guangji* inkább mesés, mitológiai leírásokat tartalmaz idézet formájában, habár ezt is császári megbízásra állította össze Li Fang 李昉 (925–996) és a császári egyetem (*taixue* 太學) néhány más munkatársa 977–978 között. A két Taiping-kori gyűjteményt, a *Cefu yuanguit* 冊府元龜 és a *Wenyuan yinghuat* 文苑英華 együtt nevezik a Song-kor négy nagy művének (*Song si da shu* 宋四大書).

A gyűjtemény 485 korábbi munkából (nem hivatalos történeti művekből, életrajzokból, taoista és buddhista forrásokból) idéz, melyek közül 240 azóta elveszett.² Az 500 tekercsből (*juan* 卷) álló mű a Han- és a Song-dinasztia között időszak munkáiból tartalmaz idézeteket, a források nagy része Tang-kori. A szerkesztők összesen 92 téma köré csoportosították a művet, melyek általában több tekercsből állnak: a halhatatlanokról (*shenxian* 神仙) és női halhatatlanokról (*nüxian* 女仙) szóló első két téma például 70 tekerceset ölel fel. Ezt további különleges emberekről szóló egyéb leírások (például taoisták, különleges buddhista szerzetesek, varázslók, bátor emberek, bölcsek), illetve egyéb általános témák (zene, könyvek, festmények, matematika, gyógyászat, játékok, humor, álmok) követik. A gyűjtemény több mint 80 tekercsben számol be a különböző szellemi lényekről (*shen* 神, *gui* 鬼, *yecha* 夜叉, *shenhun* 神魂, *yaoguai* 妖怪, *jingguai* 精怪, *lingyi* 靈異), illetve mintegy 85 tekerceset szentel a természet különböző jelenségeinek (például villámlás, eső, hegyek, kövek, víz, fák, sárkányok, tigrisek, háziállatok, rókák, kígyók, madarak, rovarok), majdnem mindig valamilyen természetfeletti összefüggésben. A következőkben e hatalmas enciklopédia hegyekről (*shan* 山) szóló 397. fejezetét fordítom le és kommentálom.³

¹ A *Taiping yulan*ról lásd Kurz 2007.

² Wilkinson 1998: 608.

³ A tanulmány az OTKA 100632 számú pályázata keretében készült. A *Taiping guangji*t 1961-ben a Zhonghua shuju 中華書局 jelentette meg, bár számos egyéb modern kiadás is létezik (1956: Renmin wenxue chubanshe 人民文學出版社, 1996: Yuelu shushe 岳麓書社). A verseket prózában fordítottam. A Tang-kori helynevekről lásd Tan 1996: 39–46. térképeit. A szövegben szereplő kínai mértékegységek az idők során változtak, a Tang-kor végén és a Song-kor elején körülbelül a következőképpen feleltethetők meg a nyugati mértékegységeknek: *cun* 寸 = kb. 3 cm; *chi* 尺 = kb. 30 cm; *ren* 仞 = kb. 180 cm; *xun* 尋 = kb. 240 cm; *zhang* 丈 = kb. 3 m, *li* 里 =

1. A JÁDEKOSÁR-HEGY (*Yusi shan* 玉笥山)

A Han-dinasztiabeli Wu császár [i. e. 141–87] szeretett volna halhatatlan lenni. A Yusi-hegy⁴ tetején elhelyeztetett egy rózsafa-oltárt,⁵ valamint egy nagy kemencét, amelyben az elixírt lehetett visszafordítani.⁶ A taoista szerzetesek éjjel-nappal imádkoztak, őszinteségükre válaszképpen az Ég lebozsátott egy fehér jádé(vel díszített) kosarat, ami az oltárra került. Wu császár elküldetett a kosárért, mikor azonban (a követ) az oltár széléhez ért, egy szélvész hatalmas mennydörgés közepette magával sodorva elvitte a jáde kosarat. Ettől kezdve nevezik a helyet Jádekosár-hegynek.

漢武帝好仙。於玉笥山頂上置降真壇、大還丹竈。道士晝夜祈禱，天感其誠，乃降白玉笥，置壇上。武帝遣使取之，至其壇側，飄風大震卷玉笥而去。因此則為玉笥山焉。

* * *

A fenti leírás a *Feljegyzések a Jádekosár-hegyről* (*Yusi shan lu* 玉笥山錄) című műből származik. Ebből a műből a *Taiping guangji* 374. fejezete is idéz, és az a történet szintén Han Wudi idején történt csodás eseményekről számol be. A 977–983 között összeállított *Taiping yulan* 41. fejezetében a fentiekkel lényegében megegyező leírás szerepel,⁷ de ennek forrásaként egy kissé eltérő címet ad meg: *Yusi shan ji* 玉笥山記, ugyanakkor biztosnak tűnik, hogy a két mű azonos.

Habár a fenti történetben szereplő Han Wudi uralkodását szokás az állami szintű konfucianizmus megszületésével összekötni, közismert, hogy a rendkívül hosszú ideig uralkodó Wu császár személyesen legalább ennyire elkötelezett híve volt a halhatatlanság keresésének. Amint ez a *Shiji* 28. fejezetének szövegéből kiderül, még az olyan nagyobb állami áldozattípussal, mint a *fengshan* áldozattal, egy személyes szinten Han Wudi valójában a halhatatlanság elérését célozta meg.

Qin Shi Huangdihez 秦始皇帝 hasonlóan, Han Wudi egyik célja is az volt, hogy személyesen találkozzon halhatatlanokkal, ezért indított számos elbeszé-

kb. 500 m; *mu* 畝 = kb. 180 m², *hu* 斛 = kb. 60 liter. A *nianhao* 年號 a kínai császár uralkodói időszakán belül egy-egy uralkodói periódust jelöl, ami kétagú, kedvező tartalmú írásjegy-kombináció. A fordításokban kerek zárójelbe a szöveg értelemszerű kiegészítéseit írtam, szögletes zárójelbe pedig a szövegen kívüli információkat, például az évszámokat.

⁴ A mai Jiangxi 江西 tartományban található.

⁵ A *jiangzhen* 降真 szó szerint azt jelenti, hogy „az igazakat» (halhatatlanokat) leereszkedésre készítet».

⁶ A ún. külső alkímiában (*waidan* 外丹) az elixíreket többszörös (általában kilencszeres) ciklusokban készítették, erre utal a visszafordítás (*huan* 還) kifejezés, lásd Pregadio 2008: 498–499.

⁷ 漢武好仙，察眾仙之跡，知此山為靈感之司。遂於山頂致降真壇，日夕祈禱，天乃降白玉笥置壇上。武帝遣使取，至其壇側，飄風大振，卷玉笥而去。因封為玉笥山。

lés szerint küldöttséget megtalálásukra. Mivel a hegyek hagyományosan a halhatatlanok lakhelyének számítottak, így természetes, hogy a fenti történet szerint éppen egy hegy tetején rendeztetni be a császár az ún. „külső alkímiában” (*waidan* 外丹) elengedhetetlen elixír elkészítésére szánt kemencét.

A császár által megbízott taoisták imájára az Ég egy kedvező jelet küld: a kedvező és kedvezőtlen ómenek rendszere rendkívül fontos szerepet töltött be az ókori Kínában, a jáde kosár is ennek egyik példája.⁸ Ugyanakkor a látszólag kedvező előjelből egyértelműen kedvezőtlen lesz, amikor a hirtelen megjelent kosarat, nyilvánvalóan szintén az Ég parancsára, elviszi egy szellőkés.

A Han Wudiról szóló irodalmi jellegű legendákban (*Han Wudi neizhuan* 漢武帝內傳, *Han Wudi gushi* 漢武帝故事, *Han Wudi bieguo dongming* 漢武帝別國洞冥) nem szerepel a fenti történet.

2. A NAGY TOLL-HEGY (*Dahe shan* 大翻山)

A Shang(gu) 上谷 járásbeli Wang Cizhongnak fiatal korában az átlagostól eltérő ambíciói voltak: megváltoztatta Cang Jie régi írásjegyeit és létrehozta a mai kancellárírást. Qin Shi Huang (császár) idején, mivel a hivataloknak rendkívül sok feladatuk volt, és mivel a (Wang) Cizhong által egyszerűsített írás egyszerűbbé és kényelmesebbé tette volna az ügyintézt, (Cizhongot) behívták az udvarba. Összesen háromszor értesítették (erről), de ő (egyszer) sem jött el. Cizhong a Daót ápolta és az igazak útját járta, számos csodálatos művészetet elsajátított. Shi Huang (császár) felháborodott tiszteletlenségén, és egy rabszállító kocsival kívánta (börtönbe) vitetni. Cizhong el is indult velük, de hirtelen átváltozott egy nagy madárrá, kirepült a kocsin, és szárnyaival csapkodva elrepült. Két tollát az ott fekvő hegyekre ejtette, ezért azoknak a hegycsúcsoknak a neve Nagy Toll és Kis Toll. A Wei-dinasztiabeli „Feljegyzések a földről” című mű ezt írja: „Juyang városától 60 *lire*⁹ északkeletre áll a Nagy Toll- és a Kis Toll-hegy. A hegyen lévő szellemet Nagy Tollnak nevezik. Az ősök templomától keletre található a Forróvíz-forrás, amelynek a forró vize ezer betegséget képes gyógyítani. Azt a hegylábát, ahonnan a forrás ered, a nép Tuting-hegynek nevezi. Az itteni¹⁰ víz forróbb, mint a többi meleg víz, így akik betegségük gyógyulását (szeretnék), csak szünetekkel, pihenéseket beiktatva használják.”

上郡人王次仲，少有異志，變倉頡舊文為今隸書。秦始皇時，官務煩多，以次仲所易文，簡便於事，因而召之。凡三徵不致。次仲懷道履真，窮數術之妙。¹¹ 始皇怒其不恭，令檻車送之，次仲行次。

⁸ Kern 2000, Lippiello 2001, Tokaji 2009.

⁹ Egy *li* 里 = kb. 500 m.

¹⁰ A *bei* 北 ('északi') írásjegy helyett *ci*-nek 此 ('ez') értelmeztem.

¹¹ Vö. Li Daoyuan 酈道元: *Shuijingzhu* 水經注 13. fejt.: 次仲履真懷道，窮數術之美。

忽化為大鳥，出車外，翻飛而去。落二翻於斯山。故其峯巒有大翻小翻之名矣。魏《土地記》曰：『沮陽城東北六十里，有大翻小翻山。山上神名大翻。廟東有溫湯水口，溫湯療治萬病。泉所發之麓，俗謂之土亭山。北水熱甚諸湯，療病者，要須別消息用之。』

* * *

A fenti történet kisebb változtatásokkal több forrásban is szerepel. A *Tai ping guangji* Sang Qin 桑欽 3. századi *Shuijingjéből* 水經 idézi, amely 137 folyó leírását tartalmazza. 515–524 között Li Daoyuan 酈道元 (i. sz. 386–534) *Shuijingzhu* 水經注 (41.) címmel kommentárt írt, ami az eredeti művet nagymértékben kibővítette.¹² További forrás az 5. századi Ren Fang 任昉 *Shuyiji* 述異記 című munkája, a *Tai ping guangji* által megőrzött *Xianzhuan shiyi* 仙傳拾遺, a Song-kori Zhu Shengfei 朱勝非 (1082–1144) által összeállított *Ganzhuji* 紺珠集 (2/13b), és a Yuan-kori taoista Zhao Daoyi 趙道一 által összeállított *Lishi zhenxian tidao tongjian* 歷世真仙體道通鑑 (4/15b–16a).¹³

A kínai hagyomány a technikai vagy kulturális újításokat szereti egy-egy konkrét személyhez kötni: Cang Jiét 倉頡 például az írás feltalálójának tartják.¹⁴ Ugyanakkor viszonylag korán tisztában voltak azzal, hogy különböző írástípusok léteznek, így egy-egy ilyen újításhoz további személyeket rendeltek, a fenti részlet ilyen módon nevezi Wang Cizhongot a kancellárírás¹⁵ (*lishu* 隸書) kitalálójának.¹⁶

¹² Wilkinson 1998: 638.

¹³ Campány 2002: 368. *Shuijingzhu* 41.: 郡人王次仲，少有異志，年及弱冠，變蒼頡舊文為今隸書。秦始皇時官務煩多，以次仲所易文簡，便于事要，奇而召之，三徵而輒不至。次仲履真懷道，窮數術之美。始皇怒其不恭，令檻車送之。次仲首發于道，化為大鳥，出在車外，翻飛而去，落二翻于斯山，故其峯巒有大翻、小翻之名矣。 *Xianzhuan shiyi*: 王次仲者，古之神仙也。當周末戰國之時，合縱連衡之際，居大夏小夏山。以為世之篆文，功多而用寡，難以速就。四海多事，筆札所先。乃變篆籀之體為隸書。始皇既定天下，以其功利於人，征之入秦，不至。覆命使召之，敕使者曰：「吾削平六合，一統天下，孰敢不實者！次仲一書生而逆天子之命，若不起，當殺之，持其首來，以正風俗，無肆其悍慢也。」詔使至山致命，次仲化為大鳥，振翼而飛。使者驚拜曰：「無以覆命，亦恐見殺，惟神人憫之。」鳥徘徊空中，故墮三翻，使者得之以進。始皇素好神仙之道，聞其變化，頗有悔恨。今謂之落翻山，在幽州界，鄉裡祠之不絕。 Az utóbbi verzióban Qin Shi Huangdi az egyesített Kína írásává kívánja megtenni a Wang Cizhong által korábban megreformált írást, és többszöri hiábavaló felszólítás után pedig a követet azért küldi, hogy ha Wang Cizhong továbbra sem veti alá magát parancsának, vágja le a fejét. További motívum, hogy a Wang Cizhongot kísérő örök, miután madárrá változott, könnyörögnek hozzá bizonyítékért, amely tanúsítaná, hogy csodálatos módon alakult át madárrá, miáltal ők nem érdemelnek büntetést figyelmetlenségük miatt, a szárnytollakat tehát számukra veti le. Ugyanez a motívum megtalálható a *Ganzhu jiban* is.

¹⁴ *Xunzi* 15.7a–b, *Lüshi chunqiu* 17.5b–6a, *Huainanzi* 8.4b; Boltz 1994: 130–132.

¹⁵ Lásd Qiu 2000: 102–130.

¹⁶ A Song-kori *Xuanhe shupu* 宣和書譜 szerint ugyanakkor Wang Cizhong a kancellárírásból

3. A HEGYI LÉNY (*Shanjing* 山精)

A Wu állambeli Tianmenből származó Zhang Gai egyik télen a falubeliekkel együtt vadászott, mikor egy nagy fa alatt meglátott egy fűkunyhót, ami alvásra és pihenésre szolgáló helynek tűnt, de nem volt benne tűz és füst. Nem sokkal később észrevett egy hét *chi*¹⁷ magas embert, aki szőrös volt és nem volt rajta ruha, a hátán néhány döglött majmot cipelt. (Zhang) Gai megpróbált szóba elegyedni vele, de az nem válaszolt. Erre hazavitte magával, és bezárta egy üres házba, több mint tíz nappal később pedig visszaküldte az eredeti lakhelyére. Sun Hao¹⁸ idején a tenger közelében szintén rábukkantak egy szőrös emberre. A „Hegyek és tengerek könyve” azt mondja, hogy „a hegyi lény olyan, mint egy ember, de az arca (is) szőrös”. Ez (tehát) egy hegyi lény volt. A *Baopuzi* azt írja: „A hegyi lény alakja olyan, mint egy kisgyereké, de csak egy lába van, ami hátrafelé áll, szereti megtámadni az embereket. A neve Qi [‘Lábujjhegy’], ha ezt tudod és (ezen a néven) hívod őt, akkor elvonul. Mások Chaokongnak [Levegőben lépő] nevezik, (ezen a néven) is lehet szólítani.” Van egy másik hegyi lény is, olyan, mint egy dob, vörös a színe és egy lába van, a neve Hun. Van egy további is, olyan, mint egy ember, kilenc *chi* magas, állatbőrbe öltözik, fejét bambusz fejfedő, Jinleinek nevezik. Megint egy másik olyan, mint egy sárkány, öt vörös szarva van, a neve Repülő Sárkány. Ha valaki találkozik vele, nyugodtan a nevéen szólíthatja, nem tud ártani neki. A *Xuanzhongji* (szerint) a hegyi lény olyan, mint egy ember, egy lába van, három vagy négy *chi* magas, hegyi rákot eszik, éjjel kint van, nappal elrejtőzik.

吳天門張蓋，冬月與村人共獵，見大樹下有蓬庵，似寢息處，而無煙火。有頃，見一人，身長七尺，毛而不衣，負數頭死猿。蓋與語不應，因將歸，閉空屋中。十餘日，複送故處。又孫皓時，臨海得毛人。《山海經》云：『山精如人，面有毛。』此山精也。故《抱樸子》曰：『山之精，形如小兒而獨足，足向後，喜來犯人。其名岐，知而呼之，即當自却卻耳。一名曰超空，亦可兼呼之。』又有山精，或如鼓，赤色一足，其名曰渾。又或如人，長九尺，衣裘戴笠，名曰金累。又或如龍，有五赤色角，名曰飛龍。見之，皆可呼其名，不敢爲害。玄中記，山精如人，一足，長三四尺。食山蟹，夜出晝藏。

* * *

alakítja ki a „reguláris írást” (在漢建初，有王次仲者，始以隸字作楷法。所謂楷法者，今之正書也)。Úgy tűnik, hogy mindez pusztán azzal függ össze, hogy ez a forrás Wang Cizhongot a Keleti Han-kor időszakára helyezi, míg a többi szöveg a Qin-kor előttrre, illetve a Qin-korra.

¹⁷ Egy *chi* 尺 = kb. 30 cm.

¹⁸ Sun Hao 孫皓 (uralk. i. sz. 264–280) a Három Királyság időszakában a délkeleti Wu 吳 állam utolsó uralkodója volt.

A fenti részlet számos forrásból merít. Valójában csak az első egység forrása az egész származási helyeként megnevezett, az 5. századi Liu Jingshu 劉敬叔 műveként számon tartott *Yiyuan* 異苑 („Furcsaságok kertje”).¹⁹ Ez egyértelműnek tűnik a *Tai ping yulan* 886. fejezetéből, ami e mű néhány kisebb részleteiben eltérő megfogalmazását idézi.²⁰

Az állítólagos *Shanhaijing* 山海經 idézet nincs benne a ránk maradt szövegben, a *Baopuzi* 17. fejezetéből származó idézet pedig nem egyezik pontosan a fennmaradt verzióval. A *Baopuzi*-ben például „hátrafelé jár” (走向後) és nem „a lába hátrafelé áll” (足向後) szerepel, illetve „nem mer ártani az embernek” (即不敢犯人也), és nem „visszavonul” (即當自却). A másodikként említett lényt a *Baopuzi* Reneinek 熱內, míg a fenti forrás Chaokongnak 超空 nevezi,²¹ a harmadik ilyen lény pedig Hui 暉, és nem Hun 渾.²² Az itt idézet harmadik szöveg a Guo Punak 郭璞 tulajdonított *Xuanzhongji* 玄中記, amely nem maradt fent egészében. Az itt szereplő idézetet a *Tai ping yulan* 886. fejezete őrizte meg, amely még hozzát teszi, hogy „az ember nem láthatja, csak éjszaka hallhatja a hangját” (人不能見, 夜聞其聲).

4. A KŐKAKAS-HEGY (*Shiji shan* 石雞山)

A Jin-dinasztia [i. sz. 265–420] Yongjia-korszakbeli [i. sz. 307–313] felfordulás²³ idején, Yiyangban²⁴ élt egy nő, akinek családneve Peng, adott neve E volt. Apját, anyját, bátyjait és öccseit a Changsha-beli rablók fogva tartották. Történt egyszer, hogy (Peng) E edénnyel kiment a patakhoz, hogy vizet hozzon. Hazafelé menet látta, hogy lerombolták a (védelmet szolgáló) földsáncokat,²⁵ (emiatt)

¹⁹ A *Suishu* 隋書 (33.980) ezt a művet és ennek folytatását (*Xu yiyuan* 續異苑) is említi.

²⁰ 《異苑》曰：天門張某，與村人共獵。見大樹下有蓬菴，似寢息處，而無煙火。須臾，一人形長七尺，毛而不衣，負數頭猿，與語不酬。將歸，閉之十余日。后送著先處。孫皓時，臨海得毛精，如人而有毛。此將山精。(Megfelelések: 張某=張蓋, 蓬菴=蓬庵, 須臾=有頃, 酬=應, 后送著先處=複送故處).

²¹ Az uralkodóként, kommentáriróként és költőként is ismert Xiao Yi 蕭繹 (508–554) által összeállított *Jinlouzi* 金樓子 12. fejezete Renei 熱內 helyett Reliut 熱六 említi.

²² *Baopuzi* 17: 山精之形如小兒而獨足，走向後，喜來犯人。人入山，若夜聞人音聲大語，其名曰蚊，知而呼之，即不敢犯人也。一名熱內，亦可兼呼之。又有山精，如鼓赤色，亦一足，其名曰暉。又或如人，長九尺，衣裘戴笠，名曰金累。或如龍而五色赤角，名曰飛飛，見之皆以名呼之，即不敢為害也。

²³ A Jin-dinasztiabeli Huai császár (Jin Huaidi 晉懷帝) uralkodásának végén (307–311), i. sz. 311-ben az északi nomádok (*wuhu* 五胡) elfoglalták a Jin-dinasztia fővárosát, Luoyangot, és rengeteg embert gyilkoltak meg, ezt nevezik a Yongjia-korszakbeli felfordulásnak (*Yongjia zhi luan* 永嘉之亂).

²⁴ A mai Henan 河南 tartományban található.

²⁵ A helybeliek nyilvánvalóan ilyen földsáncokkal próbálták megvédeni magukat a rablócsapatoktól.

annyira aggódott, hogy alig tudott uralkodni magán. A banditák dulakodni kezdtek vele, megkötözték (Peng) E-t, és lovon elvitték a patak partjára. Már éppen megölni készültek, mikor az ott lévő hegy sziklafalánál (Peng) E arcát felemelve így kiáltott a fenséges Éghez: „Hát nincs csodás hatalma a hegy szellemének? Miféle vétket követtem én el?” Ezután futva elkezdett menekülni a hegy irányába. A hegy több *zhang*²⁶ szélesnyire megnyílt, az út úgy kisimult, mint a köszörűkő. A banditák (Peng) E után eredtek a hegy belsejébe, de ekkor a hegy leomolva összezárult, így olyan lett, mint annak előtte. A rablókat összenyomta a hegy gyomra, mind meghaltak, a fejüket pedig a hegy kivetette magából. (Peng) E ezután (bent) rejtőzött el, nem jött többé elő. A vízhordó edény, amelyet (Peng) E kint hagyott, kővé változott, és (mivel) az alakja olyan volt, mint egy kakasé, ezért (a hegyet) a helybeliek elnevezték Kőkakas-heggynek, a patakot pedig E vizének.”

晋永嘉之亂，宜陽有女子，姓彭名娥，父母昆弟爲長沙賊所虜。時娥負器出汲于溪，還見塢壁已破，殆不勝哀。與賊相格，賊縛娥，驅去溪邊。將殺之際，有大山石壁，娥仰呼皇天：『山靈有神不，我爲何罪？』因奔走向山。山立開，廣數丈，平路如砥。群賊亦逐娥入山，山遂崩合，泯然如初。賊皆壓死山裏，頭出山外。娥遂隱不復出。娥所舍汲器，化爲石，形似雞。土人因號曰石雞山，溪爲娥潭。

* * *

A fenti történet a Liu Yiqing 劉義慶 által az 5. században összeállított *Youminglu* 幽明錄 című gyűjteményből származik. Liu Yiqing egy hasonló jellegű gyűjteménynek (*Shishuo xinyu* 世說新語) is a szerkesztője volt. A *Youminglu* teljes verziója valamikor az Északi Song-dinasztia alatt elveszett, és Lu Xun 魯迅 (1881–1936) 1909–1911 között gyűjtötte össze *Gu xiaoshuo gouchen* 古小說鈎沉 („Kihalászott régi elbeszélések”) című művében, amelyben egyébként 36 elveszett mű fellelhető részleteit rekonstruálta.

²⁶ Egy *zhang* 丈 = kb. 3 m.

5. A XINFENG-HEGY (*Xinfeng shan* 新豐山)

A Tang-dinasztiabeli [i. sz. 618–907] Gaozong császár uralkodása idején [i. sz. 649–683], Xinfeng megyében²⁷ egy hegy bukkant elő (a földből), a magassága 200 *chi* volt és keletkezett egy 40 *chi* mélységű csodálatos tó (is). A víz alatt egy sárga sárkány volt látható, amely ököl nagyságú drágagyöngyöket köpött ki, melyek a víz felszínén úsztak. A hegy felől dobszó hallatszott. Xinfeng megyét átnevezték Szerencse-hegy megyének.

唐高宗朝，新豐出山，高二百尺，有神池，深四十尺。水中有黃龍現，吐寶珠，浮出大如拳。山中有鼓鳴，改新豐縣為慶山縣。

* * *

A fenti részlet a valószínűleg Tang-kori *Guangde shenyi lu* 廣德神異錄 című munkából származik. A kínai sárkányok szorosan kapcsolódnak a vízhez, illetve a drágakövekhez és gyöngyökhöz is,²⁸ így talán nem véletlen, hogy az itt szereplő leírásban is megjelenik mindkét motívum. Az utolsó mondatban említett átnevezést Kína későbbi egyetlen császárnője, ekkor még Gaozong ágyasa, Wu Zetian 武則天 (császárné: 655–683, császárnő: 690–705) javaslatára történt, aki szerencsés előjelként értelmezte az eseményeket.²⁹

6. A SZERENCSE-HEGY (*Qingshan* 慶山)

A Chang'an korszakban [701–705]³⁰ Zhaoying megyebeli Szerencse-hegyről nem lehetett tudni, hogy honnan került oda. Egyik éjszaka mennydörgés erejű hangokat hallottak, amelyek gyorsan követték egymást, mint amikor emberek menekülnek, löszsziklák zuhantak le teljes összevisszaságban, és egyenesen Xinfeng délnyugati részére estek. Egy több mint száz családos falu a hegy(ről lezuhanó sziklák) miatt temetővé változott. Manapság azon a vidéken Dhṛtarāṣṭra³¹ tiszteletére templomot emeltek.

昭應慶山，長安中，亦不知從何飛來。夜過，聞有聲如雷，疾若奔，黃土石亂下，直墜新豐西南。一村百餘家，因山為墳。今于其上起持國寺。

* * *

²⁷ A mai Shaanxi tartományban található.

²⁸ Lásd pl. Nickel 1991.

²⁹ *Zizhi tongjian* 資治通鑑 203.6442.

³⁰ A Chang'an zhong 長安中 kifejezés itt valószínűleg nem a fővárosra, hanem Wu Zetian 19 uralkodói korszakelnevezésének egyikére utal, ezekről lásd Rotschild 2006.

³¹ Dhṛtarāṣṭra (kínai Chiguotian 持國天, japán Jikokuten) a buddhista négy égi király (*si da tianwang* 四大天王, *caturmahārāja*) egyike, a keleti égtáj őre.

A fenti részletet a Tang-kori, ismeretlen szerzőjű *Chuanzai* 傳載 (más néven *Da Tang chuanzai* 大唐傳載) című munkából idézi a *Taiping guangji*, amelyből egyébként több mint harminc további alkalommal idéz.

7. A KORSÓ-CSÚCS (*Wengfeng* 瓮峰)

A Virág-hegy³² Felhőkilátó(-csúcsánál)³³ középtájon egy hegy emelkedett ki hirtelen, alakja olyan volt, mint egy fél(betört) korsóé, el is nevezték Korsóhasa-csúcsnak. (A Tang-dinasztiabeli) Xuanzong császár [uralk. 712–756] gyönyörködött a látványban,³⁴ rendkívül szerencsésnek találta, hogy ennyire magas és ilyen messzire lehet látni róla. A csúcs aljánál nagy méretben fel akarta vésetni a *kaiyuan*³⁵ írásjegyeket, fehér kövekkel töltötte volna ki, hogy így több mint ötven kilométerről is lehessen látni. Tanácsadó hivatalnok³⁶ beadványára azonban leállította (a műveletet).

華岳雲臺觀，中方之上，有山崛起，如半瓮之狀，名曰「瓮肚峰」。玄宗嘗賞望，嘉其高迥。欲與峰腹大鑿「開元」二字，填以白石，令百餘裏外望見之。諫官上言，乃止。

* * *

A fenti leírás a politikai szerepéről és verseiről is ismert Tang-kori Zheng Qi 鄭綮 (megh. 899) *Kaitian chuanxin ji* 開天傳信記 című munkájából származik.

8. NAGYZOLÓ-HEGY (*Kuafu shan* 誇父山)

Chen tartomány keleti részében állt három hegy, mint a háromlábú edény lábai, úgy meredtek felfelé, mindegyik több ezer *zhang* magas volt. A *Régiségek feljegyzései* szerint: „Mikor a Deng-beli³⁷ Nagyzoló versenyt futott a nappal, itt főzött magának. A három hegy nem más, mint Nagyzoló kővé vált háromlábú edénye.”

³² A mai Xi'antól keletre fekvő Huashan 華山 vagy Huayue 華岳 az öt kínai buddhista szent hegy egyike.

³³ A Hua-hegy kb. 1600 méter magas északi csúcsa.

³⁴ Az eredeti szövegben *Kaitian chuanxin jiben* itt a következő áll: „A Fenség egyszer messzire tekintett (róla)” (上嘗望).

³⁵ A *kaiyuan* 開元 időszak volt Xuanzong császár leghosszabb uralkodói korszaka (713–741).

³⁶ A *jianguan* 諫官 hivatalnok feladata kifejezetten az volt, hogy az uralkodót figyelmeztesse a nem megfelelő politikai lépésekkel kapcsolatban (Hucker 1985: 148–149).

³⁷ Deng 鄧 a Man 曼 család által vezetett kisebb állam volt, amely Shang-, illetve és a Zhou-dinasztiának is vazallusa volt.

辰州東有三山，鼎足直上，各數千丈。古老傳曰：『鄧誇父與日競走，至此煮飯。此三山者，誇父支鼎之石也。』

* * *

A fenti leírás Zhang Zhuo 張鷟 (kb. 658–730) *Chaoye qianzai* 朝野僉載 című munkájából származik, melynek eredeti 20 tekerceses változata elveszett, de különböző gyűjtemények (például *Baoyantang miji* 寶顏堂秘笈, *Shuofu* 說郛, *Gujin shuohai* 古今說海) számos részletet őriztek meg belőle. Az e részletekből rekonstruált hattekerceses verzió bekerült az 1773–1782 között szerkesztett *Siku quanshuba* 四庫全書.

Nagyzó (Kuafu 誇父, 夸父) története számos forrásból ismert, itt a taoista *Liezi*-ben (ca. i. sz. 4. század) megőrzött verziót mutatom be:

Kuafu képtelen volt felmérni az erejét, gyorsabb akart lenni a napnál, egészen a Yu-völgy széléig üldözte. Megszomjazott, elment, hogy igyon a Sárga folyóból és a Wei folyamból, de ezek nem csillapították a szomját, így elhatározta, hogy északra fut és iszik a Nagy Mocsárból. Mielőtt azonban odaért volna, útközben szomjan halt.³⁸

A *Shanhaijing* 8. fejezetében szereplő verzió hozzáteszi, hogy elhajította a botját, és az átváltozott a Deng-beli erdővé (棄其杖，化為鄧林).³⁹

9. BEÉKELT TŰZHELY (*Chazao* 插灶)

Jing tartományban⁴⁰ volt az Üreges Csónak Völgy, (kétoldalt) a sziklák több száz *zhang* magasságban álltak falként, az arra repülő madarak nem fészkeltek oda. A sziklák között beékelve egy leégett (fa áll), ami még távolról is több *chi* magasnak látszik. Mesélik, hogy a (nagy) árvíz idején itt kötöttek ki a csónakkal utazók és itt sütöttek (ételt) maguknak, a felesleges (le nem égett fát) fát pedig bedobták (a sziklák) közé, ezért is nevezik (ezt a helyet) a mai napig „beékelte tűzhelynek”.

荊州有空舸峽，絕崖壁立數百丈，飛鳥不栖。有一火燼，插在崖間，望見可長數尺。傳云，洪水時，行舟者泊爨于此，餘燼插之，至今猶曰插灶。

* * *

³⁸ *Liezi* 列子 5: 夸父不量力，欲追日影，逐之於隅谷之際。渴欲得飲，赴飲河，渭，不足，將走北飲大澤。未至，道渴而死。

³⁹ A legendáról bővebben lásd Granet 1959: 361–375, Birrell 1993: 215–216.

⁴⁰ A mai Hubei 湖北 tartományban van.

A leírás a Tang-kori Zheng Chang 鄭常 *Qiawen ji* 洽聞記 című művéből származik, amelyet a Tao Zongyi 陶宗儀 által szerkesztett *Shuofu* 說郛 című gyűjteménybe is felvettek.

10. A FOLYÓMENTI HEGY KÖTÁLJA (*Heshan shihu* 河山石斛)

Rong tartományban⁴¹ a (Sárga-)folyónál egy nagy szikla között van egy forrás, ahonnan (a víz) lezúdul, ezután kilenc sziklalépcső következik, mindegyik lépcső alatt egy fehér kő, amely mosdótálként fogadja a vizet. (Mindegyiket) mint ha véső csinálta volna. Volt egykor egy személy, aki idehozta a szolgáját, hogy a legelső „mosdótálban” mossza ki a ruháit. Egy kis idő múlva hirtelen vihar támadt, a szolgát villámcsapás érte és meghalt, a kő mosdótál pedig, amelyben a ruhákat mosta, széttört a hegy lábánál. Ettől fogva külön is lett egy mosdótál, (amelyik) újabbnak nézett ki a korábbihoz képest.

融州河水，有泉半岩，將注其下，相次九磴，每磴下一白石浴斛承之，如似鑄造。嘗有人携一婢，取下浴斛中浣巾。須臾，風雨忽至，其婢震死。所浣巾斛，碎於山下。自別安一斛，新于向者。

* * *

A leírás a Tang-kori Duan Chengshi 段成式 (megh. 863) által összeállított *Youyang zazu* 酉陽雜俎 című gyűjteményből származik.

11. A ZHONGNAN-HEGY CSEPPKŐBARLANGJA (*Zhongnan rudong* 終南乳洞)

Volt egy ember, aki utazgatásai során eljutott a Zhongnan-hegy⁴² egyik cseppkőbarlangjához, amely több *li* mély volt. Ahogy a nedvesség forogva csepegett alá, egy repülő halhatatlan alakját formázta. A barlangban már volt több tucat (hasznos alak), szemöldökük és ruhájuk is volt, rendkívül finomak voltak a formáik. Az egyik helyen a cseppek már (egy cseppkő-halhatatlan) derekánál túln túl rácsepegték, ezért az illető a kezébe vette, és szájába véve (a földre) köpte.⁴³ Mikor egy évvel később ismét arra járt, látta, hogy a cseppek, amelyeket (korábban a kezével) felfogott (és kiköpött), már alakká formálódtak. A barlangban

⁴¹ A mai Guizhou 贵州 tartományban található.

⁴² A Zhongnan-hegy a mai Shanxi 陝西 tartományban található.

⁴³ A *shu* 漱 szó száj kiöblítését jelenti, tehát a folyadék szájba vételét, majd kiköpését, ami az ókori Kínában lényegében a tisztálkodás (fogmosás) egyik formája volt. Számos forrásban szerepel a fürdéssel, kézmosással együtt (*guanshu* 盥漱).

már nem csepegett tovább (a folyadék). Ahol a kezével hozzáért, ott a (cseppkő alak) ruhájából két *cun*⁴⁴ hiányzott és nem nőtt tovább.

有人游終南山一乳洞，洞深數裏，乳旋滴瀝成飛仙狀。洞中已有數十，眉目衣服，形制精巧。一處滴至腰已上，其人因手承漱之。經年再往，見所承滴象已成矣。乳不復滴，當手承處，衣缺二寸不就。

* * *

A fenti részletet, akárcsak a következő két leírást (12–13), szintén a 9. századi *Youyang zazu* 酉陽雜俎 című műből idézi a *Tai ping yulan*. Úgy tűnik, hogy ez a különleges leírás egy rendkívül korai kínai tanúja annak a jelenségnek, hogy az emberi kéz érintése megakadályozza a cseppkövek fejlődését.

12. A RÉGI VASLÁNC (*Gu tiesuo* 古鐵鎖)

Qi járás⁴⁵ mellett áll a Li-hegy,⁴⁶ amelyen van egy régi vaslánc, olyan vastag, mint egy (emberi) kar, a hegycsúcsra kétszeresen van rátekerve. Azt beszélik, hogy eredetileg a hegy a tengerben állt, de mivel a hegy szelleme el akart költözni, a tenger szelleme leláncolta. (A hegy szelleme) rángatni kezdte a láncot és elszakította, amely aztán éppen ide repült.

齊郡接曆山，上有古鐵鎖，大如臂，繞其峰再浹。相傳本海中山，山神好移，故海神鎖之。挽鎖斷，飛于此。

13. A SZIKLÁS-HEGY (*Yashan* 崖山)

Taiyuan járás⁴⁷ keleti részén áll a Sziklás-hegy. Mikor szárazság van, a helybeliek mindig ennél a hegynél égetik (áldozatukat), hogy esőért könyörögjenek. Azt beszéli a nép, hogy a Sziklás-hegy szelleme a Sárga-folyó szellemének⁴⁸ lányát vette el feleségül, ezért amikor a Sárga-folyó szelleme meglátja a tüzet, azonnal esőt bocsájt alá, hogy megmentse a lányát. Manapság a hegyen vízinvények nőnek.

⁴⁴ Egy *cun* 寸 = kb. 3 cm.

⁴⁵ A mai Shandong 山東 tartományban található.

⁴⁶ Számos tartományban (Shanxi, Shandong, Zhejiang, Anhui) áll ilyen nevű hegy, de itt értelem szerűen a Shanxi-beliről van szó.

⁴⁷ A mai Shanxi 山西 tartományban található.

⁴⁸ Hebo 河伯 alakjáról lásd Lai 1990.

太原郡東有崖山，天旱，土人常燒此山以求雨。俗傳崖山神娶河伯女，故河伯見火，必降雨救之。今山上多生水草。

* * *

A hagyományos kínai társadalomban az eső rendkívül fontos szerepet játszott, így az eső előidézésének sokfajta technikája alakult ki.⁴⁹ Már a Shang-kori jóslócsontok i. e. 12–11. századi feliratai alapján kimutatható, hogy az esőért egyebek között két természeti jelenséghez, a hegyekhez és a folyókhoz imádkoztak:

Mutassunk-e be esőtáncot a [Sárga] Folyónak és a Yue-hegycsúcsnak?⁵⁰
 Vajon [a Sárga] Folyó nem rendel esőt? A király jóslata: „A Folyó esőt fog rendelni.”⁵¹
 Ha áldozunk a Huan folyónak, esni fog.⁵²
 Esőért imádkozunk a hegyekhez.⁵³

14. A SZENTHARANG-HEGY (*Shengzhongshan* 聖鍾山)

A Li tartománybeli⁵⁴ Szent Harang-hegyről egy ősrégi hagyomány azt mondja, hogy ezen a hegyen egy olyan harang van, aminek a hangját ugyan hallani, de az alakja nem látható. Amikor Nanzhao-beliek betörték a határnál, a harang ezt hangjával előre jelezte. A Tang-dinasztia Tianbao [742–756], Dahe [827–835], Xiantong [860–874]⁵⁵ és Ganfu [874–879] éveiben, amikor a déli barbárok fosztogatni jöttek, mindig jelezte (jöttüket). Amikor egyszer a híres buddhista szerzetes előadta a *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā* magyarázatait,⁵⁶ akkor is megkondult a harang. A Ganfu korszakban, amikor Zhang Hui’an kormányzó⁵⁷ felkérte a szerzetesek közül a fővárosi Jobbutcában található Tiszta Szerzetek kolostorából Huiweit, hogy tanítson a *Lótusz-szútráról*, a harang gya-

⁴⁹ Lásd például Kósa (2006: 330–331) további utalásokkal.

⁵⁰ Guo 1982: 366; Eno 1996: 43.

⁵¹ Eno 1996: 49.

⁵² Keightley 2000: 60.

⁵³ Keightley 2000: 72. n. 47.

⁵⁴ A jelenlegi Sichuan 四川 tartományban található.

⁵⁵ A Xiantong 鹹通 *nianhao* alapvetően a Tang-dinasztiabeli Yizong 懿宗 császár használta a 860–873 közötti időszakra, de mikor a következő császár, Xizong 僖宗 trónra lépett, 874-ig még ezt a *nianhao*t alkalmazta.

⁵⁶ A *Dasheng jinglun* 大乘經論 cím valószínűleg a *Dasheng zhuangyan jinglun* 大乘莊嚴經論 című munkára utal (T31,1604), amelyet az indiai Asaṅga írt, de csak a 7. századi *Prabhākaramitra* kínai fordításában maradt fenn.

⁵⁷ A *cishi* 刺史 tisztségről lásd Hucker 1985: 558–559.

korta megkondult, mintha valaki ütné, így lehetett tudni, hogy a korábbi hagyomány nem túlzott.

黎州聖鍾山，古老傳此山有鍾，聞其聲而形不見。南詔犯境，鍾則預鳴。唐天寶、大和、鹹通、乾符之載，群蠻來寇，皆有征也。昔有名僧講《大乘經論》，鍾亦震焉。乾寧中，刺史張惠安請門僧京師右街淨衆寺惠維講《妙法蓮花經》一遍，此鍾頻鳴，如人扣擊，知向所傳者不謬矣。

* * *

A fenti részlet az alapvetően földrajzi témájú *Lizhou tujing* 黎州圖經 című műből származik.

15. A SONGLIANG-HEGY (*Songliang shan* 嵩梁山)

A Li tartománybeli⁵⁸ Songliang-hegyet manapság Kőkapunak nevezik. A Yong'an korszak⁵⁹ 6. évében [i. sz. 264], egy barlang nyílt (itt) magától, olyan széles volt, mint egy kapu, a magassága pedig elérte a 300 *zhangot*. A (nyílás mindkét) sarkában bambusz nőtt, amely fordítva csüngött és lent (a földet) súrolta, el is nevezték „égi seprűnek”.

澧州嵩梁山，今名石門。永安六年，自然洞開，玄朗如門，高三百丈。角上生竹，倒垂下拂，謂之天帚。

* * *

A fenti rövid leírást a Tang-kori Jia Dan 賈耽 *Shidao ji* 十道記 című művéből idézi a *Tai ping guang ji*, de lényegében ugyanezt a leírást, bár bővebben, a *Tai ping yulan* 49. fejezete is tartalmazza, ami viszont Sheng Hong 盛弘 „Feljegyzések Jing tartományról” (*Jingzhou ji* 荊州記) című művéből idézi.⁶⁰ Ebből a változathból derül ki például, hogy a spontán keletkezett bejárat mindkét sarkában nőtt egy-egy bambusz (門角上各生一竹).

⁵⁸ A mai Hunan 湖南 tartományban található.

⁵⁹ A kínai történelem során számos uralkodó adott Yong'an 永安 nevű *nianhaót*, ezek közül nem mindegyik korszak tartott hat évig, így a következők jöhetnek szóba: 1. 258–264 (Wu 吳 állam); 2. 314–320 (Tizenhat királyság kora, Korábbi Liang 前涼); 3. 401–412 (Tizenhat királyság kora, Északi Liang 北涼). Ezek közül a következő lábjegyzetben található verzió egyértelművé teszi, hogy a Három Királyság Wu államának *nianhaójáról* van szó (吳永安六年).

⁶⁰ 盛弘之《荊州記》曰：嵩梁山，在澧水之陽，望之如香爐之狀，今名石門。吳永安六年，自然洞開，玄朗如門三百丈，門角上各生一竹，倒垂下拂，謂之天帚。孫休以為嘉祥，置縣因山為名。隋文帝改曰石門山也。

16. A KÓDOB-HEGY (*Shigu shan* 石鼓山)

She tartomány⁶¹ Kódob-hegyén állt egy szikla, amelynek alakja egy dobra hasonlított, és volt ott még egy kőember és egy kőszamár is. A nép azt meséli, hogy amikor a kódob megszólal, akkor a (kő)szamár is kiáltani kezd, a (kő)ember pedig hangosan sír, és ez nem kedvező (jel) a megyei hivatalnokok számára. Később aztán összetörték a dobot, és így többé nem szólalt meg.

歙州石鼓山，有石如鼓形，又有石人石驢。俗傳石鼓鳴，則驢鳴人哭，而縣官不利。後鑿破其鼓，遂不復鳴。

* * *

A fenti leírás a Tang-kori *Shezhou tujing*ből 歙州圖經 származik.

17. A SHEDI-HEGY (*Shedi shan* 射的山)

Kong Ye a „Feljegyzések a Guiji(-hegy)ről” című művében ezt írja: „A Shedi-hegy távolról nézve is rendkívül tisztán kivehető, olyan, mint egy céltábla (*shehou* 射侯), ezért nevezik »Pontoslövésnek« (*shedi* 射的). A déli részén van egy barlang, egy *zhang* lehet az oldala, »Lő-ház«-nak hívják. Azt beszélnek, hogy ahol a taoista adeptusok barangoltak vagy megpihentek, a helybeliek mindig ott jósoltak, hogy olcsó vagy drága lesz-e a gabona. Ez a mondás járta: »Ha a Pontoslövés világos, egy *hu*⁶² rizs száz (ezüst); ha a Pontoslövés sötét, egy *hu* rizs ezer (ezüst)«.” Kong Lingfu „Feljegyzések a Guiji(-hegy)ről” című művében ezt írja: „A Shedi-hegy forrásvize néhány tíz *zhang* (mély), kristálytisztá, (ezért) az alját is látni lehet. Tőle nyugatra van egy hegy, a teteje ködbe s felhőbe vész. A hegycsúcs felénél található barlangot Halhatatlanok Nyíllövő-csarnokának nevezik. A víztől keletre, a magas szirten, a tó közelében van a kő-céltábla, alakja teljesen kerek és fényes, olyan, mintha tükörbe néznénk.”⁶³ A „Jegyzetek a Guiji(-hegy)ről” című mű ezt mondja: „A halhatatlanok mindig ezen a helyen lőttek íjjal, és fehér darvakkal hozatták vissza a nyílvevőket. Északra tőle falként magasodik a Kővitorla.”

孔曄《會稽記》云：『射的山，遠望的的，有如射侯，故曰射的。南有石室，可方丈，謂之射室。傳云，羽人所游憩，土人常以此占穀貴賤。諺云：‘射的白，米斛一百；射的玄，米斛一千。’』孔靈符《會稽記》云：『射的石水數十丈，其清見底。其西有

⁶¹ A mai Anhui 安徽 tartományban található.

⁶² Egy *hu* 斛 = kb. 60 liter.

⁶³ A hagyományos kínai tükörök kör alakúak voltak.

山，上參烟雲。半嶺石室曰仙人射堂。水東高岩臨潭有石的，形甚員明，視之如鏡。』又《會稽錄》云：『仙人常射如此，使白鶴取箭，北有石帆壁立。』

* * *

A fenti részlet forrása a 9. részletnél már említett Tang-kori Zheng Chang 鄭常 *Qiawen ji* 洽聞記 című műve. A Guiji 會稽 a mai Zhejiang 浙江 tartomány Shaoxing 紹興 járásában található hegy neve. A *Shiji* (2.89) szerint a legendás Yu 禹 ezen a vidéken (Jiangnanban) hívta össze (*hui* 會) a környékbeli urakat, de egyéb forrásokból származó értelmezés különböző, az írásjegyek feltételezett jelentésén alapuló kiejtéshez (Huiji, Kuaiji) vezetett.⁶⁴

A Shedi 射的 szintén egy hegy neve, amelyről Li Daoyuan 酈道元 a *Shujing*hez írt kommentárjának (*Shujing zhu* 水經注) *Zhejiang shui* 漸江水 fejezetében a fentiekkel megegyezően ezt írja: „Arrafelé van még a Shedi-hegy, messziről is jól látható, az alakja olyan, mint a céltábláé, ezért nevezik Pontoslövésnek.”⁶⁵

18. A KÜLÖNÖS-HEGY (*Guaishan* 怪山)

Az első század első felében a Guiji-hegynél állt a Különös-hegy. Azt mesélik, hogy eredetileg a Korall Keleti Harcosának hegye volt. Egy éjszaka eleredt az eső és az ég beborult, reggelre pedig észrevették, hogy idekerült (a hegy). Mivel a nép mindezt igencsak különösnek találta, elnevezték Különös-hegynek.

會稽山陰郭中有怪山，世傳本琅琊東武山。時天夜雨晦冥，旦而見在此焉。百姓怪之，因名曰怪山。

* * *

A Tang-kori Dou Weiwu 竇維鏊 *Guang gujin wuxing ji* 廣古今五行記 című gyűjteményéből idézi a *Tai ping guangji*. A *Tai ping yulan* egy másik műből, a *Wu és Yue állam krónikájából* (吳越春秋) idéz: „A különös hegy nem más, mint a Korall Keleti Harcosának Tengeri hegye. Egyetlen este alatt került ide, a nép különösnek találta ezt, ezért nevezik Különös-hegynek.”⁶⁶

⁶⁴ Lásd Hargett 2013.

⁶⁵ 又有射的山，遠望山的，狀若射侯，故謂射的。

⁶⁶ 怪山者，琅琊東武海中山也。一夕自來，百姓怪之，故曰怪山。

19. A CSENGŐSZÓ-HEGY (*Mingnao shan* 鳴鑣山)

A Csengőszó-heggyel kapcsolatban Xiao Zikai ezt írja a „Feljegyzések a Jian'an korszakról” című művében: „Egyesek Nagy Alabárd-hegynek nevezik. Yue állam Wuzhu nevű királya⁶⁷ elefántagyarral díszített szekéren, parancsnokaival, csengőkkel és zászlókkal erre a hegyre járt fel vadászni.” Egy ősrégi hagyomány szerint mielőtt eleredne az eső, erről a hegyről zeneszó hallatszik.

鳴鑣山，蕭子開《建安記》云：『一名大戈山。越王無諸乘象輅，大將軍乘，鳴鑣載旗，畋獵登于此山。』古老傳，天欲雨，其山即有音樂聲也。

* * *

A *Tai ping guang ji* a *Jianzhou tu jing*et 建州圖經 idézi, amely a Tang-kori Chen Zhaoyu 陳昭裕 műve, míg a *Jian'an ji* 建安記 ahhoz a Xiao Zikai 蕭子開 nevéhez kötődik, aki a Széttagoltság kora déli dinasztiái közül a Liang-dinasztia (i. sz. 502–557) alatt élt.

20. GANTAI 贛台

Qian tartomány⁶⁸ Gantai megyéjétől 363 *lire* délkeletre (volt egy hegy), amelyről a *Nankang ji* a következőt írta: „A hegyen van egy emelvény, néhány *zhang* széles mindegyik oldala, és magától ragyogott, olyan alakú volt, mint egy szoba. Viharok után, mikor a táj kitisztult, a hegy felől messziről dob- és furulyaszót lehetett hallani, mindezt (állítólag) a titokzatos hegyi lények tánca és éneke okozza.”

虔州贛台縣東南三百六十三裏。《南康記》云：『山上有台，方廣數丈，有自然霞，如屋形。風雨之後，景氣明淨，頗聞山上有鼓吹聲，即山都木客爲其舞唱。』

* * *

A fenti részlet valószínűleg a Tang-kori Jia Dan 賈耽 (730–850) *Shidao jiböl* 十道記 című munkájából származik,⁶⁹ amely a Deng Demin 鄧德明 (420–477) *Nankang ji* 南康記 című munkáját idézi.

⁶⁷ Wu Zhu 無諸 Liu Bang kinevezésére a Han-dinasztia alatt Fujian királya volt, a korábbi Yue 越 állam királyának, Goujiannek 勾踐 (uralk. 496–465) utóda.

⁶⁸ A mai Jiangxi tartományban található.

⁶⁹ A *Songshi* 宋史 (204.5153) Zhao Xunnek 趙珣 tulajdonít egy azonos című művet.

21. FELHŐLÉPŐ CSÚCS (*Shangxiao feng* 上霄峰)

A kiigazító tisztséget⁷⁰ betöltő Xiong Jiao mondja, hogy a Lu-hegyen a 7000 *ren*⁷¹ magasan van a Felhőlépő csúcs, rajta egy ősrégi feljegyzés szerint, amikor a Xia-dinasztiabeli Yu megfékezte az árvizet, itt kötött ki hajójával. A sziklát kivájva egy nyílást csinált, és oda rögzítette a hajókötelet. A szirtre egy feliratot véstek ebihal-írással,⁷² ami halványan ugyan, de látható. Ebből is tudhatjuk, hogy Nagy Yu érdeme az Éggel és a földdel együtt sem múlik el.

補闕熊皎云，廬山有上霄峰者，去平地七千仞，上有古迹，云是夏禹治水之時，泊船之所。鑿石爲竅，以系纜焉。磨崖爲碑，皆科鬥文字，隱隱可見。則知大禹之功與天地不朽矣。

* * *

A következő három részlethez hasonlóan a fenti is Wang Renyu 王仁裕 (880–956) *Yutang xianhua* 玉堂閑話 című munkájából származik, ami a Song-korban különösen népszerű *biji* 筆記, illetve konkrétan a *biji xiaoshuo* 筆記小說 műfaji kategóriájába tartozik. A *biji* műfaj különböző típusú művek gyűjteményét takarhatja: lehetnek személyes megfigyelésen alapuló leírások (például a városi életről, népszokásokról), tudományos jellegű esszék, irodalmi vázlatok, vagy fiktív természetfeletti történetek, amelyek önmagukban általában viszonylag röviddek.⁷³

A Tang-kori Xiong Jiao 熊皎 költő is volt, akinek az *Összes Tang vers* című gyűjteményben (*Quan Tangshi* 全唐詩) 11 verse szerepel, ezek közül néhány a hegyekről szól (*You Song shan* 遊嵩山, *Jiuhua wang Lushan* 九華望廬山).

22. A BÚZABÁLA-HEGY (*Maiji shan* 麥積山)

A Búzabála-hegy északon a Qing folyó és a Wei folyó mellett terpeszkedik, délen közel van Liangdang (városá)hoz. A hegyvonulat 500 *linyi*, a Gabonatar a felénél található. Egy szikla emelkedik ki belőle, melynek magassága százszor tízezer *xun*,⁷⁴ messziről nézve olyan kerek az alakja, mint amikor az emberek a búzát helyezik egymásra, innen kapta a nevét. Fent a magasban, (nagyjából) a felénél, a külső falaknál a sziklába buddhákat véstek, több tízezernyi fülkét és ezer termet. Habár emberi erőfeszítéssel (készült, egyesek) azt gyanítják, hogy

⁷⁰ A *buque* 補闕 hivatali tisztségről lásd Hucker 1985: 391–392.

⁷¹ Egy *ren* 仞 = kb. 180 cm.

⁷² Az ebihal-írás (*kedou wen* 科斗文, *kedou wen* 蝌蚪文) a pecsétírás egyik fajtája.

⁷³ Wilkinson 1998: 573–575, 819–820, Fu 2007.

⁷⁴ Egy *xun* 尋 = kb. 240 cm.

a szellemek érdeme. A Sui-dinasztiabeli Wen király [uralk. 581–604] a csodás apáca *śarīra*-dobozát a keleti pavilon alá külön temette el a sziklateremben.⁷⁵ Yu Xin [i. sz. 513–581] véste a sziklafalra a feliratot.⁷⁶ Egy régi feljegyzés azt mondja: „Hat állam⁷⁷ együtt építette. A földtől tűzifát helyeztek egymásra, egészen a szikla tetejéig, majd felülről elkezdtek kivésni a fülkéket, a termeket és a buddha-képmásokat. Mikor a (fenti) munka befejeződött, fokozatosan összetörték a tűzifát és így haladtak lefelé. Ezután (helyeztek el) létrákat, illetve a veszélyes helyek felett karzatot, amelyeken fel lehet jutni. A legtetején volt a Virág-szóró-torony, a Hétbuddha-pavilon, az Aranypata és Ezüstszarv Borjú (barlang). A nyugati pavilonoktól kötélhágcsón lehet felmászni, közben ezer szoba és tízezer terem (található), mintha a levegőben az ürességben lépkednének azok, akik felfelé másznak, nem mernek visszanézni. Mikor aztán feljutnak a csúcsra, ott található a Tízezer Bódhiszattva Csarnok, amelyet kőből faragtak ki, olyan tágas, mint egy nagyobb palotacsarnok. A faragott fődémgerendák, a festett konzolok, a finoman díszített tetőgerendák és a felhő alakú keresztgerendák egytől egyig a sziklából készültek. Tízezer bódhiszattva sorakozik egyetlen csarnokban. E terem felett van még egy fülke, amelyet Mennyei Csarnoknak [Paradicsomnak] neveznek, a levegőben (lógó) egyetlen létrán lehet felmászni oda. Tízezer emberből azonban alig van egy, aki idáig fel merne mászni. Ha innen lenézünk, a rengeteg hegy (olyannak tűnik), mint megannyi földbucka. Akkoriban [880–956] egyedül én, Wang Renyu⁷⁸ voltam képes idáig feljutni, a Mennyei Csarnok nyugati falára írtam is egy verset: »A levegőben függő tízezer rennyi létrán lépdelek végig, jelentéktelen személyem a fehér felhőkkel egy magasságban lesz. Mily aprók mind a hegyek, ha a (szikla)peremről lenézek, a csarnok és a hanyatló nap is egy szinten vannak. A legmagasabb csúcst, hisz az út veszélyes, csak kevés ember éri el, de darvak gyakorta fészkelnek a régi sziklák szilárd fenyőin. Az Ég peremén kívánom nevemet megörökíteni, a követ lesimítom, és szorgos kezemmel magam írom fel (e verset).« A korábbi Tang-dinasztia végén,⁷⁹ a *xinwei* évben [911] kapaszkodtam fel ide, s ekkor hagytam itt e feliratot.” Ennek már 39 éve.^{80, 81}

⁷⁵ Mielőtt Wendi trónra került volna, egy Zhixian 智仙 nevű buddhista apáca megjósolta, hogy uralkodóként helyreállítja a buddhista dharmát. A *Fayuan zhulin* 法苑珠林 (T53,2122:p0602b) leírása szerint 601-ben a prófécia tiszteletére rendezett ünnepségen a császár az apácáról készített 30 képmását és Buddha-relikviákat osztott szét országszerte különböző templomok részére (Dudbridge 2013: 81. n. 92).

⁷⁶ A feliratról lásd Dudbridge 2013: 81. n. 93.

⁷⁷ Kései Qin (384–417), Északi Wei, Nyugati Wei, Északi Zhou, Sui és Tang.

⁷⁸ Lásd Dudbridge 2013.

⁷⁹ Habár a Tang-dinasztia hivatalos vége 907, ezen a területen (Qin tartomány) Li Maozhen 李茂貞 (856–924) lojális maradt a Tang-házhoz és megőrizte az általa adott címét (Qin hercege) és az utolsó Tang uralkodó, Aidi 哀帝 (904–907) *nianhaóját* (*tianyou* 天佑).

⁸⁰ Wang Yuren körülbelül 30–31 éves korában járhatott ezen a helyen, így 70 évesen, 950-ben írhatta a fentieket (Dudbridge 2013: 82. n. 103).

⁸¹ Utólag fedeztem fel, hogy a szövegnek létezik egy nemrég megjelent angol fordítása

麥積山者，北跨清渭，南漸兩當，五百里岡巒，麥積處其半。崛起一石塊，高百萬尋，望之團團，如民間積麥之狀，故有此名。其青雲之半，峭壁之間，鑿石成佛，萬龕千室。雖自人力，疑其鬼功。隋文帝分葬神尼舍利函于東閣之下，石室之中。有庾信銘記，刊于岩中。古記云：『六國共修。自平地積薪，至于岩巔，從上鑿鑿其龕室佛像。功畢，旋旋折薪而下，然後梯空架險而上。其上有散花樓，七佛閣，金蹄銀角犢兒。由西閣懸梯而上，其間千房萬屋，緣空躡虛，登之者不敢回顧。將及絕頂，有萬菩薩堂，鑿石而成。廣若今之大殿。其雕梁畫拱，綉棟雲楣，并就石而成。萬軀菩薩，列于一堂。自此室之上，更有一龕，謂之天堂，空中倚一獨梯，攀緣而上。至此，則萬中無一人敢登者。于此下顧，其群山皆如培樓⁸²。』王仁裕時獨能登之，仍題詩于天堂西壁上曰：『躡盡懸空萬仞梯，等閑身共白雲齊。檐前下視群山小，堂上平分落日低。絕頂路危人少到，古岩松健鶴頻栖。天邊爲要留名姓，拂石殷勤手自題。時前唐末辛未年，登此留題。』于今三十九載矣。

* * *

A Maiji-hegyi 麥積山 barlangok buddhista díszítéseinek készítéséről szóló egyedülálló leírást szintén a *Yutang xianhua* 玉堂閑話 őrizte meg. A mai Gansu 甘肅 tartományban található Maiji-hegyen a fenti módszerrel mintegy 200 barlangot hoztak létre és hozzávetőlegesen 7000 buddhista szobrot alkottak.⁸³

23. A GÖNCÖL-HEGY TEMPLOMA (*Dou shan guan* 鬥山觀)

A (Kései) Han-dinasztia Qianyou korszakában [948–950], én, a Hanlin Akadémia tudósa, Wang Renyu ezeket írtam: „Xingyuanben áll a Göncöl-hegy temploma. A földtől úgy emelkedik a (Göncöl-)hegy, hogy mind a négy oldalán meredek a széle, a teteje négyzet alakú, mint a Göncölszekér (*dou*) alsó része, innen kapta a nevét. Kapaszkodó fikusszal, fenyővel és borókéval a kilátás különlegesen gyönyörű. Tang Gongfang a tetején itta meg Nyolcszáz Esztendő Linek halhatatlanságot adó borát, és a nyoma is megvan annak, hogy az egész család a házukkal együtt innen (emelkedett fel halhatatlanként az égbe). A kunyhó és a (hozzátartozó) föld hozzávetőlegesen három *mu*⁸⁴ volt, (és most már az egész) egy gödör. Valószínűleg innen emelkedtek fel a földdarabbal együtt. Én,

(Dudbridge 2013: 80–82), melynek kommentárjaira a lábjegyzetekben hivatkozom.

⁸² Az eredeti írásjegyek (*vinlou* 培樓, sírbolt pavilon) helyett *peilou* 培塿 (földhányás) olvasandó (Pu Xiangming olvasatát elfogadva Dudbridge 2013: 82. n. 100).

⁸³ Erről lásd például Sullivan–Silva 1969, illetve a *Dunhuang yanjiu* 敦煌研究 82 (2003/6) különszáma.

⁸⁴ Egy *mu* 畝 = kb. 180 m².

(Wang) Renyu *xinsi* évben [921] ezen a vidéken lettem a Katonai Meghatalmazott mellett hivatalnok,⁸⁵ egyszer egy fatáblát helyeztem el a kilátónál, amelyre a következő verset írtam: »Felhőruhában kívántak felemelkedni, részegen, ittasan (Gongfang egész családja megitta a Nyolcszáz (éves) sebeit kimosó (pálinkát), az egész család lerészegedett és így emelkedett felfelé). Ki gondolta volna, hogy az egész család az Ég legtetején lakik majd, a teljes család elment, úgy tudom, csak a csirkék és a kutyák maradtak. Az Égbe jutáshoz, ki hinné, milyen hosszú út s ösvény vezet! A Három Tiszta⁸⁶ végtelen vidékén (élnek), ahol eldobták már földhözragadt álmaikat. A Nyolc Fényesség⁸⁷ felhőiben szolgálnak a hajnali (égi) udvarban. Emiatt van itt e régi erdő, a zöld s erős ciprusok, a harmatos virágok és őszi levelek fogják fel az aranyló forgószeleket.« Egy régi mondás szerint a Göncöl-hegy egyik barlangjától nyugat felé 2000 *li* hosszú alagút vezet a Qingcheng (hegyvonulat)⁸⁸ Damian hegyéig, továbbá (ez a barlang) össze van kötve a Yanzhen-kolostor⁸⁹ kútjával. Én, (Wang) Renyu a *guiwei* évben [923] Sichuanba mentem, meglátogattam a Yanzhen-kolostort, és észrevettem, hogy a »Göncöl-hegyi versfeliratom« ott volt. Érdeklődtem, hogy milyen módon kerülhetett oda, azt mondták nekem, hogy nem tudják, honnan való, és mindenki nagyon csodálkozott (az eseten).⁹⁰

漢乾祐中，翰林學士王仁裕云，興元有鬥山觀，自平川內聳起一山，四面懸絕，其上方于鬥底，故號之。薜蘿松檜，景象尤奇。上有唐公昉飲李八百仙酒、全家拔宅之迹。其宅基三畝許，陷為坑，此蓋連地而上升也。仁裕辛巳歲，于斯為節度判官，嘗以片板題詩于觀曰：『霞衣欲舉醉陶陶（公昉一家飲八百洗瘡，一家酒醉而上升。），不覺全家住絳霄。拔宅只知雞犬在，上天誰信路歧遙。三清遼廓拋塵夢，八景雲烟事早朝。為有故林蒼柏健，露華涼葉鎖金甍。』舊說云，鬥山一洞，西去二千里，通于青城大面山，又與嚴真觀井相通。仁裕癸未年入蜀，因謁嚴真觀，見《鬥山詩碑》在焉。詰其道流，云不知所來，說者無不驚奇之。

* * *

⁸⁵ *Ajiedu panguanról* 節度判官 lásd Hucker 1985: 144, 363.

⁸⁶ A Három Tiszta a vallásos taoista panteon három főalakja: az Eredendő Kezdet Égi Fensége (*Yuanshi tianzun* 元始天尊), a Csodás Kincs Égi Fensége (*Lingbao Tianzun* 靈寶天尊), illetve az Út és Erény Égi Fensége (*Daode Tianzun* 道德天尊), aki megegyezik a Legfelsőbb Lao Úrral (*Taishang Laojun* 太上老君).

⁸⁷ A vallásos taoizmusban (pl. Shangqing) a *bajing* 八景 egyrészt a testen belüli három cinóbermező mindegyikében megtalálható nyolc-nyolc istenség (Skar–Pregadio 2000: 487), másrészt ugyanennek égi megfelelőiként nyolc ragyogó szekér, amelyeken az istenségek a különböző egekben közlekednek (Robinet 2000: 203).

⁸⁸ A Qingcheng-hegység a mai Sichuan tartománybeli Chengdutól 成都 60 kilométerre északnyugatra található (Dudbridge 2013: 77. n. 69).

⁸⁹ A taoista Yanzhen-kolostor Chengduban található.

⁹⁰ Vö. Dudbridge 2013: 76–77.

Az előző két részlethez hasonlóan a fenti leírás is Wang Renyu 王仁裕 (880–956) *Yutang xianhua* 玉堂閑話 című művéből származik. A leírás első részében említett legenda a *Shenxianzhuan*ban 神仙傳 is megtalálható. Eszerint a halhatatlannak számító Nyolcszáz Esztendő Li (Li babai 李八百), mielőtt a halhatatlansághoz juttatta volna az azt őszintén kereső Tang Gongfangot 唐公昉, szolgálónak állt be a családhoz, majd betegnek tette magát. Gazdája rengeteg pénzt költött gyógyítására, de nem járt sikerrel, ezután a beteg Li arra kérte a többi szolgát, Tang Gongfangot és feleségét, hogy bűzlő, fekélyes sebeit nyalogassák. Miután ezt hajlandók voltak megtenni, harminchordónyi pálinkában megfürdött, és sebei ettől begyógyultak. Ezután felfedte kiletét, majd a ház összes lakóját megfürdette a pálinkában, aminek hatására ők is halhatatlanok lettek.⁹¹

24. A NAGY BAMBUSZ ÚT (*Dazhu lu* 大竹路)

A Xingyuantól délre van a Nagy Bambusz út, amely átjárást biztosít Ba tartományhoz.⁹² Az út mély folyók és meredek sziklaszirtek (között vezet), a sziklákba kapaszkodva liánokon kell felmászni, és három napra van szükség ahhoz, hogy az ember a hegytetőre érjen. Az utazók úgy éjszakáznak, hogy a derekukhoz egy kötélindát erősítenek, amelyet egy fa köré tekernek és így alszanak. Ha nem így tennének, akkor lezuhannának a mélységben lévő hegyi folyóba, mint ahogy a Sárga Forrásban [az alvilágban] merül el valaki. Aztán újra mennek felfelé a hegyhátan, ahol egy kicsit egyenletesebbnek tűnik a talaj, de akkor is lassan lépdelnek az úton, ahogy az írástudók is kimérten mennek előre. A hegycsúcsait úgy nevezik, hogy az „Árva Felhő” és a „Két Szarv”, az ottani közmondás így szól: „Az Árva Felhő és a Két Szarv csak egy karnyújtásnyira van az Égtől.” Huaiyin márki temploma itt található. Egykor régen a Han-dinasztia alapítója [Liu Bang] nem akarta alkalmazni Han Xint, (Han) Xin elmenekült és hazaindult Chu nyugati részébe. Xiao főminiszter utánament (hogy rábeszélje a visszatérésre), ennél a hegynél érte utol, emiatt alapítottak itt egy emléktemplomot. Én, Wang Renyu egykor segédje voltam a Baoliang⁹³ hadsereget vezető Wang Sitongnak,⁹⁴ délen megtámadtuk a Ba-belieket, és mikor visszafelé jöttünk, felmentünk a hegyre. Egy feliratot is hagytam a Huaiyin szentélynél, a vers így szól: „Egy karnyújtásnyira van a hűvös égbolt, régi fák a mélyben, az erre járók még mindig a Han-dinasztiabeli Huaiyinről beszélnek. Az »Árva Felhő« (csúcs) nem rejthette el a felemelkedés és pusztulás rendjét, a »Két Szarv« (csúcs) függött egykor, hogy (Han Xin) szívét indulásra vagy maradásra (késztesse). Ha a korona [Han Gaozu] nem nézte volna le az egyszerű ruhát [az alacsony

⁹¹ A történet magyar fordítását lásd P. Szabó 2005: 165–167.

⁹² Ba tartomány Sichuan északkeleti részére utal.

⁹³ Xingyuan egyik régi elnevezése, lásd Dudbridge 2013: 15. n. 48.

⁹⁴ Wang Sitongról lásd Davis 2004: 276–278.

származású Han Xint], akkor vajon fáradt volna a főminiszter, hogy ilyen meszszire utánamenve keresse? Ha akkor engedik, hogy (Han Xin végleg) visszatérjen Chu nyugati részébe, akkor egy maroknyi kínai földet sem tudott volna (Liu Bang) elfoglalni.” A meredek szurdokok és veszélyes meredélyek (valódi) formáját nem lehet szavakkal leírni.

興元之南有大竹路通于巴州，其路則深溪峭岩，捫蘿摸石，一上三日，而達于山頂。行人止宿，則以緬蔓系腰，縈樹而寢。不然，則墮于深澗，若沈黃泉也。複登措大嶺，蓋有稍似平處，路人徐步而進，若儒之布武也。其絕頂謂之孤雲兩角，彼中諺云：『孤雲兩角，去天一握。』淮陰侯廟在焉。昔漢祖不用韓信，信遁歸西楚，蕭相國追之，及于茲山，故立廟貌。王仁裕嘗佐褒梁師王思同，南伐巴人，往返登陟，亦留題于淮陰祠，詩曰：『一握寒天古木深，路人猶說漢淮陰。孤雲不掩興亡策，兩角曾懸去住心。不是冕旒輕布素，豈勞丞相遠追尋。當時若放還西楚，尺寸中華未可侵。』崎嶇險峻之狀，未可殫言。⁹⁵

* * *

Han Xin 韓信 (megh. i. e. 196), vagyis Huaiyin hercege 淮陰侯 és Xiao He 蕭何 (megh. i. e. 193) alakjához számos történet fűződik. A fenti idézetben tömören az egyik ilyen elbeszélés elevenedik meg, amely szerint miután i. e. 206-ban Liu Bang megkapta Xiang Yutól a „Han királya” címet és a mai Sichuanba ment. Az itt töltött idő alatt többen elhagyták, és a tehetséges Han Xin is arra várt, hogy Liu Bang bizalmasa, Xiao He őt Liu Bangnak ajánlja. Miután azonban ez hosszú idő alatt sem történt meg, így hazaindult szülőföldjére, Chuba. Mikor Xiao He ezt meghallotta, utánasetett, utolérte és sikerült rábeszélnie, hogy térjen vissza Sichuanba. Liu Bang azt hitte, hogy Xiao He és Han Xin is elhagyta őt, így haraggal vegyes örömmel fogadta őket, mikor visszatértek. Ezután Xiao He javaslatára Han Xint parancsnokká tette, és általa sikerült a későbbiekben számos területet elfoglalnia és végső soron a Han-dinasztiát megalapítania.⁹⁶

⁹⁵ A *Taiping guangji* e fejezetében szerepel még egy rövid leírás egy mérgező patakról és az általa okozott betegség gyógyításáról, ez azonban semmilyen módon nem függ össze a hegyek motívumával, de a teljesség kedvéért a kínai szövegét közlöm: 溪毒《錄異記》：江南間有溪毒，疾發時，如重傷寒。識之者，取水筆管，內于鼻中，以指彈之三五下，即出墨血，良久疾愈。不然，即致卒矣。

⁹⁶ *Shiji* 92. fejj., lásd de Francis 1947.

ÖSSZEFOGLALÁS

A *Taiping guangji* 397. fejezete hegyekkel kapcsolatos legendákat őrzött meg. Ezek közül néhány egyéb forrásból nem ismert, míg mások fennmaradtak ugyan, de az itt megőrzött verziótól különböző megfogalmazásban. A hegyekkel kapcsolatban kifejezetten mitológiai elképzeléseket tükröz a helyi hagyomány, és különösen érdekesek az olyan egyébként ritkán említett témák, mint a buddhista barlangtemplomok kialakítása, vagy a cseppkőbarlangok jellegzetességei. Egyértelműnek tűnik, hogy a leírások többsége etiológiai jellegű, arra a kérdésre kíván választ adni, hogy honnan származik az adott hegy neve, illetve hogy milyen mitológiai vagy természetfeletti események kötődnek hozzá.

Meglepőnek tűnik ugyanakkor, hogy a csodás hegyekkel kapcsolatos kínai hagyomány oly gazdag tárházából miért csak ez a 24 rövid leírás érdemelte ki, hogy bekerüljön a *Taiping guangji*-be. Elképzelhető, hogy ennek oka abban keresendő, hogy e gyűjtemény hivatalos párjának számító *Taiping yulan* rendkívül részletesen tárgyalja a hegyeket (a 38–50. tekercsben összesen mintegy 470-et), így általában, bár nem minden esetben, ide már csak az ott nem érintett hegyek kerültek be. Erre a problémára azonban csak egy elkövetkező vizsgálat adhat választ.

FÜGGELÉK

FORRÁSOK ABC-SORRENDEN (zárójelben a történetek száma)

- Chaoye qianzai* 朝野僉載 (8.)
Chuanzai 傳載 (6.)
Guangde shenyi lu 廣德神異錄 (5.)
Guang gujin wuxing ji 廣古今五行記 (18.)
Jianzhou tujing 建州圖經 (19.)
Kaitian chuanxin ji 開天傳信記 (7.)
Lizhou tujing 黎州圖經 (14.)
Luyi ji 錄異記 (15.)
Qiawen ji 洽聞記 (9, 17.)
Shezhou tujing 歙州圖經 (16.)
Shidao ji 十道記 (15., 20.)
Shuijing 水經 (2.)
Yiyuan 異苑 (3.)
Youminglu 幽明錄 (4.)
Youyang zazu 酉陽雜俎 (10–13.)
Yusi shan lu 玉笥山錄 (1.)
Yutang xianhua 玉堂閑話 (21–24.)

HEGYEK, CÍMEK ABC-SORRENDEN (zárójelben a történetek száma és a források):

- Chazao 插灶 (9.) [洽聞記]
 Dahe shan 大翻山 (2.) [水經]
 Da zhu lu 大竹路 (24.) [玉堂閑話]
 Dou shan guan 鬥山觀 (23.) [玉堂閑話]
 Gantai 贛台 (20.) [十道記]
 Guai shan 怪山 (18.) [廣古今五行記]
 Gutiesuo 古鐵鎖 (12.) [酉陽雜俎]
 He shan shihu 河山石斛 (10.) [酉陽雜俎]
 Kuafu shan 誇父山 (8.) [朝野僉載]
 Maiji shan 麥積山 (22.) [玉堂閑話]
 Mingnao shan 鳴鑣山 (19.) [建州圖經]
 Qing shan 慶山 (6.) [傳載]
 Shangxiao feng 上霄峰 (21.) [玉堂閑話]
 Shanjing 山精 (3.) [異苑]
 Shedi shan 射的山 (17.) [洽聞記]
 Shengzhong shan 聖鍾山 (14.) [黎州圖經]
 Shigu shan 石鼓山 (16.) [歙州圖經]

- Shiji shan 石雞山 (4.) [幽明錄]
Songliang shan 嵩梁山 (15.) [十道記]
Wengfeng 瓮峰 (7.) [開天傳信記]
Xinfeng shan 新豐山 (5.) [廣德神異錄]
Ya shan 崖山 (13.) [酉陽雜俎]
Yusi shan 玉笥山 (1.) [玉笥山錄]
Zhongnan rudong 終南乳洞 (11.) [酉陽雜俎]

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Birrell, Anne 1993. *Chinese Mythology*. London: The Johns Hopkins University Press. (Rev. ed. 1999)
- Boltz, William G. 1994. *The Origin and Early Development of the Chinese Writing System*. [American Oriental Series 78.] New Haven, CT: American Oriental Society.
- Campany, Robert Ford 2002. *To Live as Long as Heaven and Earth: A Translation and Study of Ge Hong's Traditions of Divine Transcendents*. [Daoist Classics 2.] Berkeley: University of California Press.
- Davis, Richard L. 2004. *Historical Records of the Five Dynasties*. New York: Columbia University Press.
- Dudbridge, Glen 2013. *A Portrait of Five Dynasties China: From the Memoirs of Wang Renyu (880–956)*. Oxford: Oxford University Press.
- Eno, Robert 1996. „Deities and Ancestors in Early Oracle Inscriptions.” In: Lopez, Donald S., Jr. (ed.) *Religions of China in Practice*. Princeton: Princeton University Press, 41–51.
- de Francis, John 1947. „Biography of the Marquis of Huai-yin.” *Harvard Journal of Asiatic Studies* 10: 179–215.
- Fu Daiwie 2007. „The Flourishing of Biji or Pen-Notes Texts and its Relations to History of Knowledge in Song China (960–1279).” *Extrême-Orient, Extrême-Occident, Hors Série* 1: 103–130.
- Granet, M. 1959. *Danses et Légendes de la Chine ancienne*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Guo Moruo 郭沫若 1982. *Guo Moruo quanji. Kaogubian Vol. 3. Yinqi cuibian 郭沫若全集. 考古编 3. 殷契粹编*. Beijing: Kexue chubanshe.
- Hargett, James M. 2013. 會稽: Guaiji? Guiji? Huiji? Kuaiji? *Some Remarks on an Ancient Chinese Place-Name*. (Online publication: http://www.sino-platonic.org/complete/spp234_Guaiji_Guiji_Huiji_Kuaiji.pdf, megtekintve 2013.03.20.) [Sino-Platonic Papers 234.] Philadelphia, PA: Department of East Asian Languages and Civilizations, University of Pennsylvania.
- Hucker, Charles 1985. *A Dictionary of Official Titles in Imperial China*. Stanford: Stanford University Press.
- Keightley, David N. 2000. *The Ancestral Landscape: Time, Space, and Community in Late Shang China (ca. 1200–1045 B.C.)*. Berkeley: Institute of East Asian Studies University of California.
- Kern, Martin 2000. „Religious Anxiety and Political Interest in Western Han Omen Interpretation: The Case of the Han Wudi Period (141–87 B.C.)” *Chūgoku shigaku 中國史學* 10: 1–31.
- Kósa Gábor 2006. „Sámánizmus a Tang-kor előtti Kínában.” In: Hoppál Mihály – Szathmári Botond – Takács András (szerk.) *Sámánok és kultúrák*. Budapest: Gondolat Kiadó, 296–360.
- Kurz, Johannes L. 2007. „The Compilation and Publication of the Taiping yulan and the Cefu yuangui.” *Extrême-Orient, Extrême-Occident, Hors Série* (Qu’était-ce qu’écrire une encyclopédie en Chine? / What did it mean to write an encyclopedia in China?) 1: 39–76.
- Lai, Whalen 1990. „Looking for Mr. Ho Po: Unmasking the River God of Ancient China.” *History of Religions* 29: 335–350.
- Lippiello, Tiziana 2001. *Auspicious Omens and Miracles in Ancient China: Han, Three Kingdoms and Six Dynasties*. Monumenta Serica Monograph Series 39. Sankt Augustin, Germany: Institut Monumenta Serica; Nettetal: Steyler Verlag.
- Nickel, Helmut 1991. „The Dragon and the Pearl.” *Metropolitan Museum Journal* 26: 139–146.
- P. Szabó Sándor 2005. „A „Halhatatlanokról szóló feljegyzések” és a halhatatlanság-keresés filozófiai, vallási és tudományos háttere a koraközépkori Kínában.” In: Hamar Imre – Salát Gergey (szerk.) *Kínai filozófia és vallás a középkor hajnalán*. Budapest: Balassi Kiadó, 137–187.

- Pregadio, Fabrizio 2008. *The Encyclopedia of Taoism. Vol. 1.* London – New York: Routledge.
- Qiu, Xigui 2000. *Chinese Writing.* [Trans. Gilbert L. Mattos, Jerry Norman] Early China Special Monograph Series 4. Berkeley, California: The Society for the Study of Early China and The Institute of East Asian Studies, University of California.
- Robinet, Isabelle 2000. „Shangqing – Highest Clarity.” In: Kohn, Livia (ed.) *Daoism Handbook.* Leiden and Boston: Brill, 196–224.
- Rotschild, Norman H. 2006. „An Inquiry into Reign Era Changes under Wu Zhao, China’s Only Female Emperor.” *Early Medieval China* 12: 123–149.
- Skar, Lowell – Pregadio, Fabrizio (2000. „Inner Alchemy (Neidan).” In: Kohn, Livia (ed.) *Daoism Handbook.* Leiden and Boston: Brill, 464–497.
- Sullivan, Michael – Silva, Anil de (1969. *The cave temples of Maichishan.* London: Faber and Faber.
- Tan Qixiang 谭其骧 1996. *Jianming Zhongguo lishi ditu ji* 简明中国历史地图集. Beijing: Zhongguo ditu chubanshe.
- Tokaji Zsolt 2009. „Az öt elem monográfiákról. Kataklizmák, anomáliák és különös jelenségek kategorizálása a kínai hivatalos történeti művekben.” In: Hamar Imre – Salát Gergely (szerk.) *Kínai történelem és kultúra. Tanulmányok Ecsedy Ildikó emlékére.* Budapest: Balassi Kiadó, 25–47.
- Wilkinson, Endymion 1998. *Chinese History. A Manual.* Cambridge, Mass. – London: Harvard University Asia Center.